

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

М.Ю. КОДЕНСЬКА, доктор економічних наук
А.В. ЄРЕМСЬВА, аспірант

У статті висвітлено теоретико-методологічні засади державної підтримки розвитку аграрного сектору, здійснено аналіз виконання програм підтримки сільського господарства в Україні

Аграрний сектор економіки держави формує 9,6% (2011 р.) валового внутрішнього продукту та значну частину вартості експорту – 18,7%. В ньому функціонує 56 тис. аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, де середньооблікова кількість найманих працівників становить близько 561 тис. осіб [1]. Тобто, аграрний сектор не тільки забезпечує продовольчу безпеку країни, але й сприяє поліпшенню якості життєдіяльності людей, забезпечуючи функціонування промислових підприємств багатьох галузей економіки й є багатофункціональним. Тому сталий розвиток цієї галузі є пріоритетною та стратегічною задачею держави.

Державна підтримка аграрного сектора є економічною необхідністю, що усвідомлена багатьма країнами світу. Це обумовлено низкою обставин, серед яких висока залежність галузі від погодних умов, що в значній мірі впливають на величину і якість врожаю, а, отже, і результативність усього аграрного виробництва. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) найнижчий рівень підтримки держави (нижче середнього по ОЕСР (20%)) в доходах фермерських господарств за період 2009 – 2011 р. в країнах: Нова Зеландія – 1%, Австралія (3%), Чилі (4%), США (9%), Мексика (12%), Ізраїль (13%) і Канада (16%). Підтримка фермерів залишається відносно високою в Ісландії (47%), Кореї (50%), Японії (51%), Швейцарії (56%) і Норвегії (60%) [2]. В Україні за даними Держкомстату державна підтримка фермерських господарств становить близько 0,5% [3]. Отже, найважливіша роль аграрного сектора, визнана усіма розвиненими державами, до цих пір в Україні недооцінюється. Це диктує нагальну необхідність надання більш суттєвої допомоги сільському господарству з боку держави [4].

Розробці теоретичних і прикладних аспектів проблеми державної підтримки аграрного сектору економіки присвячені праці відомих науковців М. Дем'яненка, А. Діброви, Ю. Лузана, І. Татарчука, Е. Куделя, А. Мітіна, В. Жука, С. Мочерного, Б. Пасхавера та інших відомих економістів.

Методика досліджень. Метою статті є висвітлення теоретико-методологічних засад державної підтримки розвитку аграрного сектору, критичний аналіз сучасного законодавства та виконання програм підтримки

сільського господарства в Україні. В процесі досліджень застосовувались методи порівняння, системного аналізу і синтезу, узагальнення.

Результати досліджень. Поняття «державна підтримка» в економічній літературі трактують далеко неоднозначно. Навіть в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. цей термін чітко не визначений. Як наслідок, найбільш часто зустрічаються і узагальнюються такі поняття, як державна підтримка, державне регулювання, фінансова підтримка чи державна допомога. Визначення цих термінів наведено у таблиці 1.

Державна підтримка є складовою системи державного регулювання – поняття за своїм змістом більш широке і включає в себе різні форми, способи й інструменти впливу на розвиток як аграрно-промислового виробництва, так і суспільства в цілому. Державне регулювання об'єднує і такі складові, як адміністративний, правовий вплив, заходи обмежувального характеру (товарна та фінансова інтервенція, фінансова підтримка виробників сільськогосподарської продукції у таких формах, як бюджетна позика, кредитна підтримка (кредитна субсидія (лат. *subsidium* – допомога, підтримка) – сума коштів у грошовій або натуральній формі, яка може носити поворотний і безповоротний характер [5], податкова преференція та інші [6].

Тобто, держава є найважливішим інститутом, який впливає на аграрні перетворення шляхом здійснення державної політики, що при виважені виведенні може бути локомотивом забезпечення добробуту та процвітання нації. Державна підтримка аграрного сектора економіки, будучи невід'ємною частиною державного регулювання, являє собою сукупність різних інструментів і форм економічного впливу на розвиток сільського господарства з метою формування стабільності та конкурентоспроможності всіх категорій господарств, створення можливостей для насичення ринку якісним продовольством, розвитку сільських територій та досягнення продовольчої безпеки країни.

За період незалежності України з метою подолання негативних тенденцій та створення умов для позитивної динаміки розвитку аграрного сектору Верховною Радою були прийняті ряд базових законів та нормативно-правових актів. Основними з тих, які регламентують державну підтримку розвитку сільського господарства, є: Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 № 1877-IV; Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» 18.10.2005 №2982-IV, Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», від 15 травня 1992 р. № 2346. В розвиток вищезазначених та інших законів прийнято ряд Постанов Кабінету Міністрів України [7 – 24].

Згідно з статті 1 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 № 1877, держава має стимулювати виробництво сільськогосподарської продукції, розвивати аграрний ринок та забезпечити продовольчу безпеку.

1. Визначення поняття «державна підтримка аграрного сектору»

Автор, назва праці	Визначення
1	2
<p>Куделя Е. А. Модели и методы поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей в переходной экономике России: дис. Канд. Экон. Наук:08.00.05 / Куделя. — Майкоп, 1999 – 180 с.</p>	<p>«Підтримка сільськогосподарських товаровиробників є цілеспрямованими діями держави і недержавних структур із стабілізації сільсько-господарського виробництва і забезпечення його пристосування до мінливих ринкових умов через систему ціноутворення або регулювання прибутків сільськогосподарських виробників, які здійснюються шляхом використання системи методів: субсидування, дотування, стимулювання ресурсозберігаючих технологій, інвестування розвитку інфраструктури, підвищення зайнятості сільськогосподарського населення тощо».</p>
<p>Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. — 3-е изд., пере раб. И доп. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 480 с.</p>	<p>«Державне регулювання економіки – вплив держави в особі державних органів на економічні об'єкти і процеси і що у них осіб; здійснюється, щоб надати процесам організований характер, впорядкувати дії економічних суб'єктів, забезпечити дотримання законів, державних і громадських інтересів».</p>
<p>Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економичний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.1/ За ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005.</p>	<p>«Державна допомога – допомога, яка виплачується з коштів державного бюджету або фонду державного соціального страхування. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» під «підтримкою» розуміють подання матеріальної, моральної та іншої допомоги, сприяти в чому-небудь».</p>
<p>Титарчук І.М. Державна підтримка сільського господарства в умовах трансформації економіки АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н.: спец. 08.07.02 – еконо-міка сільсько-господарства і АПК / І.М. Татарчук. — К., 2006. — 21 с.</p>	<p>«Державна підтримка – це комплекс законодавчо та організаційно визначених довгострокових бюджетних заходів, які об'єктивно необхідні для формування сприятливого конкурентного середовища розвитку галузі як запоруки продовольчої безпеки. Ці заходи в сукупності з критеріями та умовами їх здійснення формують механізм державної підтримки сільського господарства».</p>
<p>Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрно-го ринку: [доп. на Дев'ятих річних зборах Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників 26 – 27 квіт. 2007 р.] / М.Я. Дем'яненко. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — С. 36</p>	<p>«Метою державної аграрної політики є: підтримка прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільної економічної ситуації в галузі, забезпечення продовольчої безпеки, конкурентоспроможних товаровиробників у міжнародному поділі праці, упередження негативних процесів міграції праці тощо».</p>
<p>Лузан Ю.Я. Облік державної підтримки агропромислового виробництва / Ю.Я. Лузан, В.М. Жук, І.В. Герасимук. — К.: Видавництво ТОВ „Юр-Агро-Веста”, 2007. — 324 с.</p>	<p>«Державна підтримка – цілеспрямоване державне регулювання виробничої діяльності шляхом спрямування бюджетних коштів за відповідними програмами соціально-економічного розвитку».</p>

1	2
Діброва А. Д. Державне регулювання сільсько-господарського виробництва: теорія, методологія, практика / Діброва А.Д. — К. ВГЦД «Формат», 2008 — С. 77	«Державна підтримка – це складова системи державного регулювання сільського господарства, що являє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних та інших заходів держави щодо стимулюючого впливу на розвиток як сільськогосподарського виробництва, так і сільських територій у потрібному для суспільства напрямі».
Митин А.Н. О государственном регулировании и государственной поддержке в аграрном секторе экономики / А.Н. Митин, М.В. Сачев // Аграрный вестник Урала. 2008. — № 12. — С. 7 – 11.	«Державна підтримка – це система взаємопов'язаних заходів нормативного правового, організаційного та економічного регулювання, спрямованих на формування, підтримання або зміна інституційного середовища, виробничої і соціальної інфраструктури в сільській місцевості, що впливають прямо або опосередковано на відтворювальний процес, конкурентне середовище».
Фінансово-економічний словник http://cyclcop.com.ua/content/view/1608/1/1/1/	«Під фінансовою підтримкою слід розуміти підтримку суб'єктів господарювання, окремих адміністративно-територіальних одиниць, яка полягає у фінансовому дотуванні та субсидуванні, пільговому кредитуванні, зниженні вартості отримуваних ними ресурсів».

На сучасному етапі державна підтримка аграрного сектору здійснюється за такими напрямками:

1. Прямі і непрямі інвестиції у розвиток аграрно-промислового виробництва, а саме: збереження, відновлення і розвиток природного та біологічного потенціалу; забезпечення технічного прогресу та стимулювання інноваційних процесів; подолання наслідків несприятливих умов, стихійних лих і захворювань рослин та тварин; розвиток виробництва шляхом фінансової підтримки через ціновий і фінансовий механізм; управлінське та інформаційне забезпечення;

2. Фінансування наукових і прикладних розробок;
3. Розвиток людського капіталу;
4. Соціальний розвиток АПК;
5. Міжнародна діяльність.

По кожному з наведених напрямків щорічно визначаються за окремими програмами видатки (Міністерство аграрної політики та продовольства України), що фінансуються за рахунок Державного бюджету (табл. 2).

Згідно звіту про виконання Закону України «Про державний бюджет України на 2011 рік» використання видатків бюджету здійснювалось Міністерством аграрної політики і продовольства України за конкретними програмами. Так, у 2011 кошти використовувались за бюджетною програмою «Часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбікормів». В результаті було відшкодовано вартість будівництва 26 ферм за загальним фондом у сумі 347,5 млн грн.

2. Сфери і напрями видатків держбюджету на розвиток аграрно-промислового виробництва України за роками (млн грн)

№	Показники	План на 2011 р. з урахуванням змін	Виконано за 2011 рік			2012 р. (проект)	
			млн грн	в% до всього	в% до плану	передбачено державним бюджетом	структура, %
I	Прямі і непрямі інвестиції держави на розвиток аграрно-промислового виробництва, всього	7 995,3	4 951,9	61,8	62,0	8980,0	68,1
	У тому числі:						
1	Збереження, відновлення і розвиток природного та біологічного потенціалу	39,1	32,6	0,4	83,4	79,1	0,6
2.	Забезпечення технічного прогресу та стимулювання інноваційних процесів	96,71	83,98	1,1	86,9	0	0
3.	Подолання наслідків несприятливих умов, стихійних лих і захворювань рослин та тварин	153,59	131,35	1,7	85,6	521	4,0
4.	Розвиток виробництва шляхом фінансової підтримки через ціновий і фінансовий механізм	4 654,0	1 923,5	24,0	41,5	4786,1	36,3
5	Управлінське й інформаційне забезпечення	3052	2780,5	34,7	91,1	3594	27,3
II	Фінансування наукових і прикладних розробок	175,4	168,9	2,1	96,3	882,5	6,7
III	Розвиток людського капіталу	2 874,7	2 740,4	34,2	95,4	2953,2	22,4
IV	Соціальний розвиток АПК	260,37	148,69	1,9	57,1	259,1	2,0
V	Міжнародна діяльність	2,3	1,9	0,1	82,6	106,5	0,8
	Всього	11 308,2	8 011,8	100	70,9	13181,5	100,0

За бюджетною програмою «Здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів» фінансову підтримку за загальним фондом у сумі 619,8 млн грн на часткову компенсацію відсотків за банківськими кредитами, в тому числі на погашення кредиторської заборгованості минулих років, отримали 2668 підприємств агропромислового комплексу. Обсяги пільгових кредитів, залучених у 2007 – 2011 роках, за якими підприємствам АПК було частково компенсовано відсоткову ставку, становлять понад 10,8 млрд грн, в тому числі короткострокових кредитів – 5,6 млрд грн, середньострокових – 2,7 млрд грн, а також довгострокових кредитів – понад 2,5 млрд грн.

За бюджетною програмою «Бюджетна тваринницька дотація та державна підтримка виробництва продукції рослинництва» кошти загального фонду у сумі 32,1 млн грн були спрямовані на бюджетну тваринницьку дотацію. Вищезазначена підтримка була надана 285 сільгосп підприємствам на утримання 26,5 тис. голів корів м'ясного напрямку продуктивності, поголів'я телиць (5 тис. голів), закуплених у фізичних осіб для поповнення основного стада.

За бюджетною програмою «Витрати Аграрного фонду, пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду» за спеціальним фондом за рахунок коштів бюджетної програми було здійснено оплату за зберігання зерна і цукру державного інтервенційного фонду у сумі 143,8 млн грн, за переробку зерна – 66,9 млн грн, переміщення і відвантаження зерна державного інтервенційного фонду – 25,3 млн грн, всього на суму 236,0 млн грн.

За бюджетною програмою «Закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» за рахунок коштів спеціального фонду у сумі 306,6 млн грн суб'єктами господарювання було закладено нових виноградників на площі 1,1 тис. га, та садів і ягідників на площі 1,2 тис. га; збудовано системи краплинного зрошення на площі 1,6 тис. га та споруджено шпалер на площі 1,5 тис. га; здійснено роботи з догляду за садами і виноградниками на площі 7,6 тис. га; збудовано холодильників з регульованим газовим середовищем ємністю 14,1 тис. т.

За бюджетною програмою «Державна підтримка розвитку хмелярства» за рахунок коштів спеціального фонду у сумі 20,5 млн грн суб'єктами господарювання було закладено нових хмільників на площі 6,6 га; здійснено роботи по догляду за молодими насадженнями хмелю на площі 15,3 га та за багаторічними насадженнями хмелю на площі 637 га.

За бюджетною програмою «Часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва» за рахунок коштів загального фонду у сумі 10 млн грн на умовах часткової компенсації вартості сільгосп підприємствами закуплено 28 одиниць зернозбиральних комбайнів на загальну суму 40,1 млн грн.

За бюджетною програмою «Державна підтримка галузі тваринництва», метою якої є підтримка виробництва тваринницької продукції, стабілізація й розвиток тваринництва та наповнення продовольчого ринку високоякісною продукцією вітчизняного виробництва, за рахунок коштів спеціального фонду у сумі 107,5 млн грн частково відшкодовано 3 суб'єктам господарювання вартість будівництва та реконструкції одного птахівничого та 2 свинокомплексів, у тому числі цеху з виробництва комбікормів;

За бюджетною програмою «Фінансова підтримка створення оптових ринків сільськогосподарської продукції» кошти загального фонду у сумі 198 млн грн було використано для підтримки створення 4 ринків на площі 240 га у Київській, Донецькій, Львівській та Запорізькій областях.

За бюджетною програмою «Часткове відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів» кошти у сумі 28,5 млн грн передбачені 3 суб'єктам господарювання на відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів.

Національною акціонерною компанією «Украгролізинг» використано кошти за бюджетною програмою «Збільшення статутного фонду НАК «Украгролізинг» для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу» у сумі 261,6 млн грн, у тому числі за загальним фондом – 142,0 млн грн.

На умовах фінансового лізингу агропромислового комплексу за 2011 рік придбано 414 одиниць техніки: 83 од. зернозбиральних комбайнів, 79 од. тракторів, 252 од. іншої сільськогосподарської техніки.

За бюджетною програмою «Селекція в тваринництві та птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу», виконавцями якої у 2011 році були 132 підприємства, було використано за загальним фондом у сумі 44,1 млн грн. Відповідні кошти були спрямовані на збереження та утримання генофондних стад: великої рогатої худоби (9,1 тис. голів), птиці (1,8 млн голів), коней (0,5 тис. голів), овець та кіз (6,8 тис. голів), кролів та звірів (20,7 тис. голів), бджіл (3,2 тис. сімей) та здешевлення вартості племінних (генетичних) ресурсів вітчизняної селекції при реалізації та розширенні власної племінної бази: великої рогатої худоби (1,6 тис. голів), свиней (5,5 тис. голів), птиці (1,3 млн голів).

За бюджетною програмою «Селекція в рослинництві» за загальним фондом у сумі 29,7 млн грн було надано державну підтримку 55 підприємствам первинного насінництва, які у ланках первинного насінництва площею 15,3 тис. га виробили 16,6 тис. т оригінального та 19,7 тис. т суперелітного насіння. При цьому обсяг компенсації витрат на виробництво 1 тонни насіння становив 800 гривень.

За бюджетною програмою «Селекція у рибному господарстві» кошти спрямовано на вирощування, збереження, утримання генетичних ресурсів вітчизняного походження, генофондних стад локальних та зникаючих порід та видів риб у сумі 11,3 млн грн та 1,5 млн грн – на наукові дослідження та розробки у галузі селекційно-племінної роботи селекційним центрам у риборицтві.

За бюджетною програмою «Організація та регулювання діяльності установ в системі Державної інспекції сільського господарства України» за загальним фондом у сумі 348,9 млн грн, забезпечувалась діяльність 566 бюджетних установ, серед яких установи Головдержзахисту, Укрдержнасінінспекції, хлібні інспекції, Української помолого-ампелографічної інспекції та інші із штатною чисельністю 6599,5 працівників.

Крім того, бюджетні програми виконувались Національною академією аграрних наук України. Кошти використано за бюджетною програмою «Селекція у тваринництві та птахівництві в науково-дослідних господарствах»

за загальним фондом у сумі 3,7 млн грн. Виконавцями програми були 17 підприємств.

Аналіз обсягів і структури видатків у 2011 р. на фінансування бюджетних програм свідчить, що план видатків за обсягами виконано на 70,8%. Видатки держави як прямі і непрямі інвестиції у розвиток аграрного сектору економіки становили 4,95 млрд грн, при плані біля 8 млрд грн. Зокрема, недовідані кошти на розвиток виробництва шляхом фінансової підтримки через цінний і фінансовий механізми на суму 2,7 млрд грн. Зменшені порівняно з планом видатки на соціальний розвиток села на суму 111,7 млн грн; 134,3 млн грн. недодано на розвиток людського капіталу, на 6,5 млн грн проти плану недофінансовані наукові і прикладні розробки.

Дослідження видатків на розвиток сільськогосподарських підприємств як складової загального фінансування показує, що загальна сума державної підтримки у 2011 р. порівняно з 2006 р. збільшилась в 3,3 раза, проте за роками не завжди зростала, найбільшою було у 2008 р., коли становила 5,3 млрд грн (табл. 3).

3. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств за роками*

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість підприємств	7611	8287	9284	9249	9180	9538
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	15554,6	16718,6	18167,4	18225,1	18453,8	18455,8
на 1 господарство, тис. га	2,044	2,017	1,957	1,970	2,010	1,935
Отримано коштів – всього, млн грн	1236,4	3527,1	5306,7	2775,2	4379,4	4039,8
за рахунок державних дотацій	854,1	2569,4	3022,4	666,7	1252,3	684
у% до всього	69,1	72,8	57,0	24,0	28,6	16,9
ПДВ	382,2	957,7	2284,3	2108,5	3127,0	3355,8
у% до всього	30,9	27,2	43,0	76,0	71,4	83,1
Отримано коштів на 1 га с/г угідь – всього, грн	79,5	211,0	292,1	152,3	237,3	218,9
за рахунок державних дотацій	54,9	153,7	166,4	36,6	67,9	37,1
ПДВ	24,6	57,3	125,7	115,7	169,5	181,8
Отримано коштів – на 1 господарство – всього, тис грн	162,4	425,6	571,6	300,1	477,1	423,5
за рахунок державних дотацій	112,2	310,1	325,5	72,1	136,4	71,7
ПДВ	50,2	115,6	246,0	228,0	340,6	351,8
Видатки з ДБ в аграрний сектор, млн грн	6687,7	7781,3	9678,1	7926	7339,6	8011,8
Частка у видатках ДБ державної підтримки сільськогосподарських підприємств, %	18,5	45,5	54,9	35,1	59,7	50,5

*Розраховано на основі даних ф. № 50-сг за роками

За даними табл. 3 в загальному обсязі видатків державного бюджету в аграрний сектор економіки сільськогосподарські підприємства у 2011 р. за рахунок дотацій отримали 684 млн грн, та за рахунок механізмів справляння ПДВ – 3355,8 млн грн. Частка державних дотацій в загальній сумі державної підтримки знижується, водночас зростає і сума і частка підтримки за рахунок механізмів справляння ПДВ.

Висновки. Розроблені й затверджені Кабінетом Міністрів України цільові програми розвитку аграрно-промислового комплексу України, які реалізуються повністю або частково за рахунок коштів Державного бюджету. Проте кожна з названих програм автономна як за своїми цілями, так і в часі. Більшість програм не має достатнього обґрунтування з точки зору фінансування, матеріально-речового забезпечення.

Мають бути визначені довгострокові загальнодержавні та регіональні пріоритети, що фінансуватимуться за рахунок коштів Державного бюджету, та державна підтримка, перш за все, повинна забезпечити виконання стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, якими є: подолання бідності та підвищення рівня життя громадян України; всебічний та гармонійний розвиток людини; забезпечення сталого економічного зростання та створення конкурентоспроможної ринкової економіки; поліпшення структури національної економіки на основі інноваційної моделі розвитку; інтеграція в європейські структури та світову економічну систему. Вкрай необхідно ввести моніторинг та обов'язкове інформування у засобах масової інформації про хід виконання фінансування з Державного бюджету та правове закріплення своєчасності надання допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний комітет статистики [Інтернет ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Organisation for Economic Co-operation and Development [Інтернет ресурс]. Режим доступу: [<http://www.oecd.org>].
3. Статистичний бюлетень «Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік» [за ред. Н.С. Власенко]. — Київ: Головне управління статистики України, 2011. — 88 с.
4. Голубев А. Задачи государственного управления российским агрокомплексом / А. Голубев // АПК: экономика, управление. — 2005. — № 1. — С. 33 – 40.
5. Барихин А.Б. Большой юридический энциклопедический словарь / А.Б. Барихин. — М.: Книжный мир, 2005. — С. 608.
6. Гордеев А. Повышать инвестиционную привлекательность сельского хозяйства / А. Гордеев // АПК: экономика, управление. — 2006. — № 4. — С. 2 – 4.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

- використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі», від 13 лютого 2012 р. № 104 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/104 – 2012-п.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання надання державної підтримки галузі рослинництва для пересіву у 2012 році озимих зернових культур» від 19 березня 2012 р. № 278 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: document.ua/pitannja-nadannja-derzhavnoy.
  9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету», від 02 березня 2011 р. № 246 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/246 – 2011-п.
  10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів із захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів», від 2 березня 2011 р. № 180 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/180 – 2011-п.
  11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів», від 9 березня 2011 р. № 272 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/272 – 2011-п.
  12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання програми селекції у тваринництві та птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу», від 18 травня 2011 р. № 515 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/515 – 2011-п.
  13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для оздоровлення та відпочинку дітей працівників агропромислового комплексу», від 28 лютого 2011 р. № 167 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/167 – 2011-п.
  14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва», від 28 липня 2010 р. № 647 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/647 – 2010-п.
  15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткового відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбикормів», від 4 жовтня 2010 р. № 900 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/900 – 2010-п.

16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів», від 11 серпня 2010 р. № 794 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/798 – 2010-п.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва», від 18 березня 2009 р. № 282 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/282 – 2009-п.
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для селекції в рослинництві», від 18 березня 2009 р. № 232 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/232 – 2009-п.
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з охорони і захисту, раціонального використання лісів, наданих у постійне користування агропромисловим підприємствам», від 27 лютого 2008 р. № 91 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/91 – 2008-п.
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки виробництва продукції рослинництва на зрошуваних землях», від 9 квітня 2008 р. № 345 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua /laws/show/345 – 2008-п
21. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби», від 19 вересня 2007 р. № 1131 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1131 – 2007-п.
22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року», від 19 вересня 2007 р., № 1158 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158 – 2007-п.
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства», від 25 серпня 2004 р., № 1102 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102 – 2004-п.
24. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державного резервного насінневого фонду», від 27 червня 2003 р., № 977 [Інтернет ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/977 – 2003-п.

Одержано 14.11.12

Для успешного развития сельскохозяйственных предприятий в Украине необходима всесторонняя государственная поддержка их деятельности. Государственная политика, осуществляемая в форме законодательного и экономического влияния, отдельных специальных программ, должна содействовать равноценному развитию аграрных предприятий и других хозяйственных структур, учитывая особенности их функционирования.

Ключевые слова: государственная финансовая поддержка, аграрный сектор, предприятия, бюджетное финансирование.

All-round state support of farm enterprises activity is needed for their successful development in Ukraine. The state support in the form of legislative and economic influence, certain technical programs is supposed to facilitate the development of farm enterprises and other business entities taking into consideration the peculiarities of their functioning.

Key words: state financial support, agrarian sector, enterprises, budgetary financing.

УДК 330.322.54

СТАН ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Н.М. КОТВИЦЬКА, кандидат економічних наук

Проаналізовано сучасний стан та рівень продовольчої безпеки України. Виділено проблемні аспекти та протиріччя забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки України. Визначено основні напрями вдосконалення механізму державного регулювання національної продовольчої безпеки в сучасних умовах.

Продовольча безпека посідає важливе місце в концепції як національної безпеки усіх країн. Лише та держава здатна проводити незалежну політику, яка може гарантувати продовольчу безпеку в будь-яких умовах. Для України особливе її значення обумовлюється соціально-економічним та екологічним становищем і демографічною ситуацією. Відповідальність за формування продовольчої безпеки безпосередньо покладається на державу і тому її забезпечення залежить від формування аграрної політики. Вирішення зазначених проблем неможливе без сталого соціально-економічного і екологічного розвитку країни.

Питання забезпечення продовольчої безпеки України визначені в роботах Андрійчука В.Р., Богачова В.І., Гойчука А.І., Даніленка А.З., Кочеткова О.В., Лукінова І.І., Міркіна Б.М., Саблука П.Т., Савченка С.В., Свідана Н.А., Ткаченко В.Г., Чечіля А.М., Юрчишина В.В. та інших.